

Total solformørkelse på Sulawesi.

Torsdag d. 19. maj 2016 holdt Henny Lykke Smith foredrag om en tre uger lang rejse til Indonesien, hvor højdepunktet og det primære rejsemål var øen Sulawesi, hvorfra den totale solformørkelse d. 9. marts 2016 skulle opleves.

Henny indledte med at fortælle om fænomenet - solformørkelse. Som det vil være de fleste bekendt, kan solformørkelser observeres, når månen passerer ind foran solen og kaster en skygge hen over jorden. Forholdet mellem månens og solens størrelse og afstand bevirker, at solen bliver totalt formørket i bestemte bånd hen over jorden. Skyggen (umbraen) kan være af varierende bredde afhængig af årstiden og hvor på jorden skyggen rammer. Skyggen flytter sig med en hastighed på ca. 4000 km/t. Og "totaliteten" varer således kun ganske få minutter. Billeder fra rumstationerne Mir og ISS, illustrerede hvordan man også kan iagttage de mørke skygger hen over jorden fra rummet. Solformørkelser kan forudsiges med stor præcision og Henny viste flere verdenskort med båndene fra forskellige solformørkelser - både tidligere og fremtidige. Der er ca. 18 måneder mellem solformørkelserne på jorden og flere medlemmer af Midtjysk Astronomiforening planlægger at være med på turen til USA næste år (21. august 2017), når

fænomenet viser sig næste gang.

Sidste totale solformørkelse i Danmark var i 1851 og den næste finder sted i 2146, så som dansker må man i endnu et par generationer ud at rejse, hvis man vil opleve en total solformørkelse. I 2026 vil en total solformørkelse strejfe Island og det nordlige Spanien.

Der er typisk ca. 400 år imellem, at et område på jorden kommer ind i umbraen, dog var der hele 4 solformørkelser i Norge i det 20.ende århundrede.

Solformørkelser har i tidligere tiders myter og overtro oftest været forbundet med ulykker og dårlige varsler for fremtiden. På Tahiti har man dog haft den opfattelse, at det var jorden og månen, som omfavnede hinanden – en slags kosmisk kærlighed.

Tidligere solformørkelser har helt sikkert gjort et stærkt indtryk på de mennesker, der oplevede fænomenet. Således menes f. eks. helleristningerne på Herrestrup-stenen fra Odsherred at illustrere en solformørkelse fra ca. 1500 år før vor tidsregning. På guldhornene er der også afbildninger, som kan tolkes som solformørkelse. Ligeledes var der måske en solformørkelse, da Jesus hang på korset på Golgata omkring år 33.

Tycho Brahe oplevede en solformørkelse som 12-årig og det skulle have bidraget til hans interesse for astronomi. Grundstoffet helium blev opdaget i solens korona i forbindelse med en solformørkelse i 1868. Einsteins forudsigelser om afbøjning af lys omkring tunge objekter blev eftervist af A. Eddington i forbindelse med en solformørkelse i 1919, her kunne det nemlig observeres, at lyset fra bagvedliggende stjerner blev afbøjet i solens tyngdefelt.

Efter den historiske perspektivering fik vi en meget "levende" beskrivelse af solformørkelsen d. 9. marts. Formørkelsen blev observeret lidt uden for byen Palu på øen Sulawesi og der var kun få "turister" blandt tilskuerne. De lokale havde gjort klar til begivenheden, men vidste iflg. Henny nok ikke helt, hvad der var i vente. Og stor var deres begejstring, da totaliteten indfandt sig og mørket sænkede sig - der blev klappet og hujet – et virkeligt "magisk øjeblik". Skyerne havde truet lidt fra morgenen, men det var totalt skyfrit under totaliteten, som varede ca. 3 min.

Henny havde fået nogle fine billeder af koronaen, "diamanten" og "Baily's Beads (perler) under totaliteten. Baily's perler opstår, hvor lyset kan slippe igennem ujævnhederne/kratrene på månens rand.

Efter pausen fortalte Henny om nogle af de andre indtryk fra rejsen i det indonesiske ørige. Foruden Sulawesi havde Henny også besøgt Bali og Komodo-øen. Oplevelserne omfattede bl. a. et møde med Komodo-varaner, "Snake fruit" (Salak), Luwak-kaffe (hvor kaffebønnerne har været en tur gennem det kattelignende dyr Luwaken (Palmerullen), inden de males til kaffepulver). På Bali havde Henny også besøgt Mads Lange's grav. Mads Lange levede i det 19. århundrede, han var født i Rudkøbing, men endte som succesrig forretningsmand på Bali.

Jean Laursen